

Tajemní pygmejové

ONDŘEJ HAVELKA

Afričtí pygmejové z etnika Mbuti jsou pravděpodobně nejstaršími lidskými obyvateli střední Afriky. Dodnes přežívají v nepočetných klanech, zejména na březích řeky Kongo. Jejich život zůstal po mnohá tisíciletí kulturního vývoje lidstva velmi prostý, zdánlivě nezměněný. To však neznamená, že nemají bohaté kulturní a náboženské tradice, ba právě naopak: pygmejové stojí například u zrodu komplexního náboženství bwiti, v němž jde o hluboké sebepoznání, nahlédnutí skutečnosti za pomoci složitých iniciačních obřadů, při nichž se přijímá velké množství silně halucinogenní rostliny iboga.

Pygmejové drží pochodeň nejstarších lidí v tajemných hlubinách střední Afriky a na jejich náboženství můžeme nahlížet jako na pramen tryskající ze samého počátku času, kdy se člověk probudil do rozumu obdařeného bytí a začal spřádat své představy o tom, co jej přesahuje. Bohužel

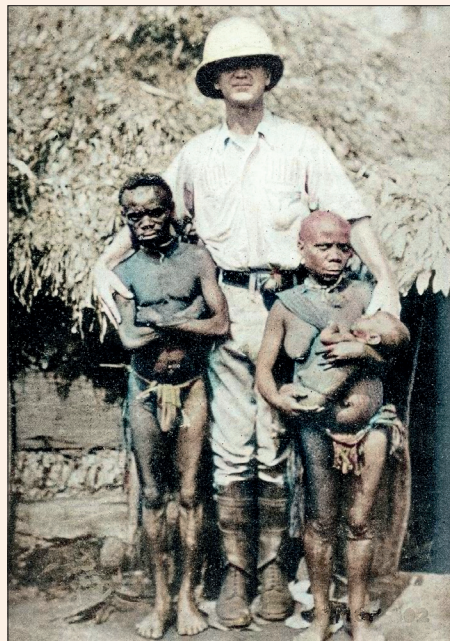

Foto: Pygmejové a bílý kolonizátor.

však, vzhledem k absenci písemných pramenů pygmejského původu, nelze prozatím ověřit, do jaké míry je jejich náboženství ovlivněno bantuskými náboženskými systémy a do jaké míry k nám prosvítá originální vztah člověka k Bohu.

Nejvyšší bůh Khonvoun

Pygmejové Mbuti znají rozličné bohy a ústně o nich tradují prastaré mytologické příběhy. Nejvyšším bohem panteonu

pygmejů Mbuti je Khonvoun – bůh lovu, vládnoucí pomocí luku vyrobeného ze dvou hadů, jevící se lidem jako duha. Každý den po setmění Khonvoun shromažďuje hvězdy a vrhá je do slunce, aby jej oživil pro další den. Někdy se sklání k lidem prostřednictvím boha bouře a hromu Gora, který se může jevit také jako slon. Jindy může přijít Khonvoun za člověkem v podobě chameleona, a právě zde můžeme tušit ovlivnění bantuskými náboženstvími, kde hraje chameleon velkou roli při zvěstování smrti. Nejvyšší bůh Khonvoun stvořil člověka z hlíny. Tento prvek je v tradičních afrických náboženstvích běžný, jedná se však spíše o výsledek křesťanské a islámské misie. Stvoření člověka z prachu země či hlíny se však zdá být prastarým společným jmenovatelem mnoha náboženství.

Bůh měsíce se mezi pygmeji Mbuti nazývá Arebati, ovšem podle tradice jiných kmenů žijících ve stejné oblasti je právě Arebati stvořitelem lidí. Bůh lesů, který dodává lovcům (pro přežití lidí tolik potřebnou) zvěř, se nazývá Tore, který může být rovněž chápán jako bůh bouře. Vztah Tora a Gora je

nejasný, může jít o jedno božstvo a různou výslovnost v různých dialektech. Tore se v iniciačních rituálech projevuje jako leopard.

Z úst do úst

Zatímco v bantuských náboženstvích je s příchodem smrti spjata ještěrka a chameleon, pygmejové Mbuti mají svůj originální mýtus. Podle jejich tradice první pygmejové ukradli Torovi oheň; ten je pronásledoval, ale nechytal, a když se vrátil domů, zjistil, že jeho matka mezitím zemřela. Za trest rozhodl, že lidé budou také smrtelní a seslal na zemi smrt.

Když člověk zemře, jeho nejstarší potomek přiloží svá ústa na ústa nebožtíka a vdechne část jeho duše, nazývané megbe, čímž jistým způsobem zajistí určité přežívání zemřelého ve svém rodu. Další část duše zemřelého by mělo obývat zvíře, které má daný kmen na svém totemu, u pygmejů Mbuti je to často šimpanz nebo leopard. Pokud potomek nevdechne část duše nebo je klanové zvíře zabito, zmizí duše v džungli, kde se stane polo viditelnou bytostí zvanou lodi, a takto žije navěky.

Výška nehraje roli

Pygmejové Mbuti jsou jednou z několika původních pygmejských skupin, které obývaly střední Afriku patrně před příchodem dalších etnik. Zajímavá je rovněž skutečnost, že pygmejové nemají svůj jazyk, ale podle oblastí, jež obývají, hovoří středoafrickými nebo bantuskými jazyky – jako je jazyk Bila – v rozličných dialektech. Stejně jako ostatní středoafričtí pygmejové, jsou také lidé etnika Mbuti relativně malého vzrůstu, dospělí muži většinou nedosáhnou výšky 150 cm. Žijí hluboko v lesích v povodí nejvodnatější řeky Afriky Konga v menších skupinkách v počtu dvaceti až šedesáti lidí. Celkem je pygmejů Mbuti podle odhadů přibližně 30 až 40 tisíc osob. V pygmejské společnosti Mbuti není žádná společenská hierarchie, všichni jsou si zcela rovni.

Foto: Cestování - Marco - Adobe stock; Pasteur JONATHAN ASSANI HEMEDI - wikipedia.org; Public domain

SCHODY DO NEBE

PÍŠE ZBYNEK PAVIENSKÝ
KRESLÍ CZINA

VÝZVU SVATÉHO PAVLA K NEUSTÁLÉ MODLTBĚ NEMŮŽEME JEN TAK OPOMINOUT. V MINULÉM DÍLE SE S NÍ DOMINIK VYPOŘÁDAL PO SVĚM.

